

Nr 85.

Av herrar **Petrén** och **Frändén**, *angående ombyggnad av vanförestalten i Stockholm.*

Vanförestalten i Stockholm, som äges av föreningen för bistånd åt lytta och vanföra i Stockholm, är för närvarande inrymd i husen Grevturegatan 59, 61 och 63 samt Brahegatan 40, samtliga belägna inom kvarteret Hinden. Redan år 1900 inköpte föreningen huset nr 59 Grevturegatan och för vinnande av ökat utrymme inköptes år 1911 det angränsande huset nr 61 vid samma gata. För att kunna om- och tillbygga dessa hus, så att de kunde utnyttjas till vanförestalt, beviljades föreningen efter proposition till 1912 års riksdag ett anslag av 144,500 kronor. I denna anstalt inrymdes därefter, förutom arbetsskola och elevhem, jämväl poliklinik och klinik. För att möta det starkt växande behovet av ökat utrymme inköptes ytterligare år 1917 huset nr 40 Brahegatan och år 1923 huset nr 63 Grevturegatan, av vilka det sistnämnda endast delvis tagits i anspråk för anstaltens behov. Medel till inköp av dessa fastigheter hava erhållits huvudsakligen genom lån från pensionsförsäkringsfonden.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 juli 1927 har föreningens styrelse hemställt om proposition till 1928 års riksdag om beviljande av ett anslag å 1,046,850 kronor till om- och tillbyggnader vid vanförestalten i Stockholm samt till anskaffande av nödvändiga inventarier enligt närmare utarbetat förslag att utgå med 600,000 kronor under budgetåret 1928—1929 och med återstoden 446,850 kronor under budgetåret 1929—1930.

Till stöd för denna framställning har i huvudsak anförts följande.

Vanförestalten hade visat sig vara behäftad med stora brister och i flera avseenden i hög grad otidsenlig. Särskilt vore utrymmet för polikliniken och kliniken alldeles otillräckligt. Styrelsen hade sedan länge hyst den uppfattningen, att en samorganisation av en ny vanförestalt med det sedan länge planerade nya kliniska sjukhus, som i Stockholm skulle uppföras för Karolinska institutets medicinska undervisningsbehov, skulle komma att innebära den bästa lösningen av vanförestaltens i Stockholm alltmärta pressande ombyggnadsfråga. I denna uppfattning hade styrelsen fått stöd hos Karolinska institutets lärarkollegium, och även 1919 års sjukhusbyggnadssakkunniga hade ansett, att frågan om den enligt deras mening nödvändiga, nya ortopediska kliniken skulle få den bästa lösningen genom sammankoppling med vanförestaltens byggnadsfråga.

Under sådana förhållanden hade styrelsen inför de ständigt växande kraven på den vid anstalten bedrivna verksamheten sökt hjälpa sig fram

genom iköp, på sätt ovan nämnts, av två nya fastigheter och genom smärre om- och tillbyggnader i dessa. Styrelsen hade därvid naturligt nog måst inskränka sig till det minsta möjliga, då dels föreningens ekonomiska resurser varit anlitade till det yttersta, dels även flyttningen till en ny för ändamålet uppförd anstalt i samband med uppförandet av ett stort modernt sjukhus för den medicinska undervisningen allttjämt hägrat som den från flera synpunkter otvivelaktigt bästa lösningen av vanförestaltens byggnadsfråga. Och styrelsen hade ansett sig hava all anledning att antaga, att det nya rikssjukhuset snart nog skulle komma till stånd. Inför ett allt kraftigare känt behov av ökat utrymme hade styrelsen år 1926 ansett sig böra, då tillfälle bjodits, inköpa ännu en vanförestalten angränsande fastighet, Brahegatan 44. Köpet hade möjliggjorts genom inteckningslån till nära nog hela värdet.

Genom beslut av 1926 och 1927 års riksdagar hade Karolinska institutets byggnadsfråga kommit i ändrat läge. Således syntes det nu otvivelaktigt, att det nya sjukhuset komme att förläggas till det s. k. Norrbackaområdet, vilket läge för sjukhuset från vanförestaltens synpunkt måste anses som det bästa av dem, som varit på tal. Å detta område kunde nämligen vanförestalten placeras intill Eugeniahemmet, med vilken anstalt vanförestalten redan hade ett betydelsefullt samarbete, som i hög grad skulle befordras genom anstalternas läge bredvid varandra. Likaså kunde den nya, moderna och nog stora ortopediska poliklinik och klinik, som vore nödvändig både för den medicinska undervisningen vid Karolinska institutet och för vanförestalten, förläggas alldeles intill de övriga klinikerna, vare sig man enligt 1918 års vanförevårdssakkunnigas förslag önskade inordna den ortopediska kliniken i den övriga klinikkomplexen eller föredroge att som hittills låta densamma vara en del av en intill densamma uppförd ny vanförestalt. Styrelsen hade efter noggrann utredning och överläggning funnit, att denna linje, om ock blott som framtidslinje, för vanförevårdens utveckling skulle innebära den bästa lösningen av det föreliggande problemet att en gång åstadkomma en ny, tillfredsställande vanförestalt i huvudstaden och samtidigt bereda den medicinska undervisningen i ortopedi de bästa utvecklingsmöjligheterna.

Styrelsen såge sig emellertid ej i stånd att med egna resurser framlägga utredning och förslag till ny vanförestalt enligt den antydda planen. Behovet av modernisering av den nuvarande vanförestalten vore dock så pressande, att även om en utredning skulle giva samma resultat som det, till vilket styrelsen kommit, nämligen att en ny vanförestalt borde, så snart ekonomiska och andra förhållanden det medgäve, uppföras på Norrbackaområdet invid Karolinska institutets blivande kliniker, en väsentlig förbättring av den nuvarande anstalten vore ofrånkomlig. Under inga förhållanden kunde man tänka sig ovannämnda plan realiserad inom så kort tid, att den nuvarande anstalten skulle kunna utan avsevärda förbättringar användas, till dess en flyttning en gång skulle kunna ske. Situationen

vore för vanförestaltens vidkommande alldeles densamma som för Serafimerlasarettet, som måste moderniseras, fastän man ansett, att det inom ej alltför avlägsen tid borde nedläggas.

Styrelsen måste sålunda söka få åtgärder vidtagna för att genom utvidgningar och omändringar sätta den nuvarande trånga och otidsenliga anstalten i stånd att bättre än för närvarande kunde anses vara fallet motsvara de allt större och större krav, som ställdes på densamma. Det låge i sakens natur, att anstalten, som nyorganiserades och i sin nya form trädde i verksamhet år 1913, ej längre kunde motsvara de krav, som rimligen kunde ställas på en nutida vanförestalt. Utvecklingen på detta område hade gått med stormsteg och vad som kunde godtagas år 1913, fyllde ej nu måttet ens tillnärmelsevis. Pensionsstyrelsen och riks försäkringsanstalten hade ock genom sin verksamhet ställt avsevärt ökade krav på vanförestalten. Väl hade för yrkesskolorna större utrymme kunnat skapas genom förut antydda åtgärder, men det nuvarande utrymmet vore likväl otillräckligt. För kliniken och polikliniken hade sedan år 1913 ej någon utvidgning kunnat åstadkommas, trots det att verksamheten snart nog blivit större än man vid den föregående tillbyggnaden ansett sig kunna förmoda. Därtill komme, att Karolinska institutets numera obligatoriska undervisning i ortopedi förlagts till dessa avdelningar av vanförestalten. Även undervisning av annan art, såsom åt distriktsköterskor, vid militärläkarkurser, åt deltagare i allt flera sociala och sjukvårdskurser m. fl., hade låtit trångboddheten och de otillräckliga resurserna framträda allt mera.

Några framställningen bilagda kurvor gäve en föreställning om arbetets ökning och vore särdeles belysande för det förhållandet, att under fortsatt stark stegring av sådant arbete, som ej vore beroende på tillgången till sjukhusplatser, antalet inneliggande per år ända sedan år 1918 varit konstant, d. v. s. att klinikens största kapacitet redan år 1918 varit nådd.

Av berörda kurvor kan utläsas följande (talen äro avrundade).

Antal	År 1913	År 1918	År 1923	År 1926
Nyinskrivna poliklinikpatienter	540	680	1,060	1,400
Poliklinikbesök	790	2,390	3,000	4,400
Vårdade klinikpatienter	210	650	620	670
Operationer	830	1,860	2,210	2,270
Exponerade röntgenplåtar	140	200	1,200	1,580
Gymnastiska behandlingsseancer	—	4,500	7,500	¹ 6,800

Tillkomsten av en Norrlandsanstalt, fortsätter föreningsstyrelsen, kunde därför ej giva anledning till antagandet, att Stockholmsanstaltens platsantal i kliniken borde sänkas. Det måste bibehållas eller något ökas. Det borde även, i samband med frågan i vad mån Norrlandsanstaltens nu

¹ Denna sänkning beroende på en långvarig scarlatina- och difteriepidemi.

antagligen snara tillkomst borde inverka på Stockholmsanstaltens verksamhet och behov av ökat utrymme, framhållas, att den för anstaltens nuvarande stora verksamhetsområde — stora delar av mellersta Sverige och Norrland — alldeles otillräckliga platstillgången medfört, att medellängden av sjukhusvistelsen å Stockholmsanstalten måst nedpressas till föga mer än hälften av motsvarande tid å de övriga statsunderstödda vanföreanstalterna (under år 1926 i Stockholm 31.7, i Hälsingborg 61 och i Göteborg 51 dagar). Nödvändigheten att på grund av platsbrist skriva ut patienterna för tidigt hade länge gjort sig starkt gällande i Stockholmsanstalten och vårdens värde riskerats. Tillkomsten av en ny anstalt för Norrland vore nödvändig, för att Stockholmsanstalten i fortsättningen skulle kunna fylla sin uppgift för mellersta Sverige, men utgjorde på intet sätt något motiv för minskning av Stockholmsanstalten. Den här av styrelsen föreslagna moderniseringen av vanföreanstalten vore ofrånkomligen nödvändig alldeles oavsett tillkomsten av en anstalt i Härnösand, och styrelsen skulle alls icke kunna ifrågasätta kvarstannandet under någon tid i nuvarande fastigheter, om ej en ny anstalt för Norrland kunde väntas inom kort vara i verksamhet. Skulle Norrland bibehållas inom Stockholmsanstaltens verksamhetsrayon, skulle näppeligen någon tillbyggnad av dessa fastigheter giva tillfredsställande utrymmen och anordningar i övrigt. Därtill komme, att Karolinska institutets undervisning i ortopedi krävde utrymmen, som nu alldeles saknades, och liksom annan undervisning i anstalten även i andra avseenden ställde särskilda anspråk på Stockholmsanstalten.

De trånga lokalerna räckte ej alls till ens för ett minskat arbete och vad särskilt kliniken och polikliniken anginge, borde även märkas, att ortopedien sedan år 1913 gått raskt framåt med stora krav på ökat utrymme och nya anordningar. De förbättringar, som styrelsen nu måste söka få till stånd, avsåge ingalunda att bereda större antal platser i de olika avdelningarna, utan endast att bereda möjlighet att med ungefär nuvarande platsantal kunna sköta arbetet på ett bättre sätt och komma ifrån nuvarande rent av olidliga arbetsförhållanden. På plats å kliniken väntade den 4 juli 1927 131 patienter och 376 vore antecknade som expectanter till yrkesskolutbildning; och det vore att märka, att man just då genom beredande av extraplatser gjort stora ansträngningar att »avverka» klinikfallen fortare än vanligen vore möjligt. Trots dessa långa expectantlistor ville styrelsen ej föreslå någon väsentlig ökning av anstaltens kapacitet i fråga om platsantal, och detta huvudsakligen av två skäl: det ena vore, att det nuvarande antalet platser för patienter och elever visat sig vara synnerligen väl avvägt och vad elevantalet beträffade ungefär det, som väl kunde skötas med enkel uppsättning av yrkeslärare utan dubbling av högre, dyrbarare befattningar, det andra att enligt styrelsens mening med tillkomsten av en vanföreanstalt i Norrland pressen

på Stockholmsanstalten åtminstone för en tid framåt komme att avsevärt minskas.

Den nödvändiga moderniseringen av anstalten, sådan den kunde med till- och ombyggnad av föreningens fastigheter åstadkommas, kunde emellertid företagas på olika sätt efter skilda förutsättningar. Frågan ställde sig helt olika, om man avsåge att endast en kort tid, några år framåt, stanna i nuvarande byggnader eller om det gällde att kvarstanna under en längre period, kanske ett par tiotal år eller mer. Styrelsen, som enligt vad ovan framhållits, förmenade, att det utan tvivel vore lyckligt, om ortopedisk klinik och vanföreanstalt planerades att uppföras under det nya kliniska sjukhusets första byggnadsperiod, i den s. k. första etappen, hade uppgjort ett förslag under denna förutsättning, upptagande sålunda de minsta och därmed minst kostsamma nybyggnads- och ändringsarbeten, genom vilka de allra svåraste bristerna skulle bli hjälpligt undanröjda, i det följande betecknat som »det mindre förslaget». I betraktande av de svårigheter, som kunde möta att i dessa tider omedelbart få fram ett så stort och dyrbart byggnadsarbete i den första etappen av Karolinska institutets byggnadsföretag, hade det emellertid syntts styrelsen mycket möjligt, för att ej säga sannolikt, att anstaltens nybyggnad ej kunde komma med förrän i en senare byggnadsperiod och att anstalten således för rätt lång tid måste stanna kvar i sina nuvarande fastigheter. För den skull hade styrelsen även uppgjort ett förslag, som hade mindre karaktär av rent provisorium, utan som skulle giva goda arbetsmöjligheter för några tiotal år framåt, i det följande betecknat »det större förslaget».

Ritningar till bägge förslagen hade utarbetats av arkitekten John Åkerlund. Kostnadsberäkningarna slutade för det mindre förslaget å 796,261 kronor och för det större förslaget å 1,046,850 kronor. I bägge förslagen inginge en mindre summa för inventarier, 24,780 kronor. Kostnaden för nya inventarier hade kunnat hållas så låg, alldenstund det blott vore fråga om kompletteringar av anstaltens i gott stånd varande inventarier.

Då en mera provisorisk förbättring av anstalten visat sig ej kunna åstadkommas utan den betydande kostnaden av 796,261 kronor, hade styrelsen funnit denna fråga böra förfalla. Den enda nu möjliga lösningen av vanföreanstaltens byggnadsfråga, vilken på grund av en mängd förhållanden, som styrelsen ej kunnat behärska, redan blivit allt för länge uppskjuten, syntes sålunda ligga i det större förslaget. Att alldeles uppskjuta frågan, till dess att vanföreanstalten en gång kunde flytta till Norrbackaområdet, syntes styrelsen ej förenligt med god omvårdnad om landets vanföra eller med en fortsatt utveckling av vanförevården i banor, som visat sig för individer och samhälle gagneliga.

Förutom ritningar och kostnadsberäkningar fanns vid framställningarna fogad en promemoria, upptagande de viktigaste bristerna och ofrånkomligaste önskemålen.

Denna framställning remitterades för yttrande till medicinalstyrelsen, som i sin tur inhämtade yttrande från byggnadsstyrelsen.

Byggnadsstyrelsen fann sig böra förorda en lösning av förevarande fråga i enlighet med det större alternativet. »Detta förslag», säger byggnadsstyrelsen, »innebär nämligen ett mera rationellt utnyttjande av anstaltens fastigheter, som skulle möjliggöra större reda och förenkling beträffande driften inom anstalten. Sålunda skulle de olika lokaler, som tagas i anspråk för ett och samma ändamål, sammanföras, i det att anstaltens sjuk- och internatavdelningar samt verkstäder skulle förläggas till sinsemellan skilda lokaler. Enligt det mindre alternativet skulle däremot den nuvarande synnerligen otillfredsställande lokalgrupperingen inom anstalten i huvudsak bibehållas, och bör detta förslag, som endast kan betraktas innebära ett rent provisorium, icke heller enligt byggnadsstyrelsens mening komma i fråga med hänsyn till att anstalten, såsom av sökandena framhållits, kan förväntas kvarbliva inom sina nuvarande fastigheter under avsevärd tid framåt».

Medicinalstyrelsen har i sitt yttrande av den 4 november 1927 även förordat det större förslaget. Särskilt har styrelsen därvid i fråga om behovet av en ombyggnad, över huvud taget, av ifrågavarande vanförestalt och om billigheten av att staten ikläder sig kostnaderna för detta, framhållit,

att den vid Karolinska institutet för medicine kandidater numera obligatoriska undervisningen i ortopedi förlagts till vanförestaltens klinik och poliklinik,

att vid dem meddelas jämväl viss undervisning åt militärläkare och åt distriktssköterskor och

att där hållas en del sociala och sjukvårdskurser i övrigt, vilket allt avser befordrandet av syften, som egentligen utgöra direkta statsintressen. Rörande speciellt behovet av en ombyggnad, har medicinalstyrelsen utöver vad i framställningen anföres, ansett sig böra meddela, att inspektören för vanförestården, professor emeritus J. Åkerman och medicinalrådet E. Edén vid å vanförestalten avlagt besök funnit en hel del av dess nuvarande lokaler befinna sig i sådant skick samt för övrigt vara av den otidsenliga beskaffenhet, att de ej fyllde de anspråk man bör hava rätt att ställa på en nutida anstalt med uppgifter såväl i sjukvårdens som undervisningens intresse. Anstalten syntes icke ens för de närmaste åren böra få i oförändrat skick fortsätta sin verksamhet.

Medicinalstyrelsen upptager därefter till behandling frågan om och i vilken mån staten bör ekonomiskt träda emellan härför. Efter att hava granskat föreningens årsberättelse över dess verksamhet under år 1926, har medicinalstyrelsen kommit till den uppfattningen, »att föreningens ekonomiska ställning uppenbarligen är så svag, att den icke medgiver något ens mera blygsamt bidrag från dess sida till förverkligandet av ifrågavarande ombyggnadsförslag». Under sådant förhållande finnes enligt

medicinalstyrelsens mening för frågans lösande icke någon annan utväg att tillgå, än att staten — trots de betydliga anspråk, som härigenom ställas på dennas medverkan och trots att här gäller ett provisorium, om ock för något tiotal år framåt, efter vad nu kan bedömas — måste, om den oundgängligen nödvändiga moderniseringen skall kunna genomföras, ikläda sig hela kostnaden härför.

Såväl byggnadsstyrelsen som medicinalstyrelsen hade framställt några mindre anmärkningar mot de upprättade ritningarna, men sedan de sålunda anmärkta bristerna blivit avhjälpta, hava ämbetsverken förklarat sig godkänna ritningarna och kostnadsberäkningarna.

1926 års sjukhuskommission har slutligen den 25 november 1927 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört huvudsakligen följande.

Det kommissionen anförtrodda uppdrag innebure uppgörande av förslag till ett nytt för Karolinska institutet avsett undervisningssjukhus å det av 1927 års riksdag för ändamålet anvisade s. k. Norrbackaområdet i Solna socken invid Stockholm. Då ifrågavarande sjukhus vore avsett att inrymma samtliga för Karolinska institutet erforderliga kliniker och polikliniker, så följde därav, att detsamma måste planläggas så, att däri skulle ingå jämväl en för undervisningen i ortopedi erforderlig klinik jämte poliklinik. Med hänsyn till de stora kostnader, som detta byggnadsförslag komme att medföra, hade kommissionen emellertid ansett uteslutet, att redan från början uppföra samtliga för undervisningen erforderliga kliniker. Kommissionen hade därför utgått från såsom nödvändigt att uppdela sjukhusbygget i olika etapper. Enligt den hittills uppgjorda planen skulle i första byggnadsetappen ingå en kirurgisk och en medicinsk klinik samt vissa specialkliniker. Till dessa hade emellertid icke hänförts den ortopediska, utan hade denna ansetts böra först senare komma till utförande. Anledningen härtill hade närmast varit, att målsmannen för den ortopediska undervisningen vid Karolinska institutet professor P. Haglund ansett den ortopediska kliniken lämpligen böra kombineras med och ingå såsom ett led i en ny, i anslutning till Eugeniahemmet uppförd vanförestalt. Med hänsyn till det outredda skick, vari frågan om anordnande av ny vanförestalt i Stockholm för närvarande befunne sig, hade kommissionen icke ansett sig kunna i sitt förslag till första byggnadsetappen upptaga den ortopediska kliniken.

Vidare anför kommissionen, att, såvitt nu kunde bedömas, den första byggnadsetappen komme att för sitt genomförande kräva en tid av ett 10-tal år. Man hade sålunda att utgå från att minst denna tid komme att förflyta, innan den ortopediska kliniken kunde komma till utförande. Då, enligt vad handlingarna i förevarande ärende utvisade, förhållandena å den nuvarande vanförestalten samt kliniken och polikliniken därstädes vore sådana, att vissa om- och tillbyggnadsarbeten måste anses erforderliga, ville det förefalla kommissionen, som om det ur ekonomisk synpunkt vore mest fördelaktigt, att dessa verkställdes så, att anstalten kunde kvar-

bliva å sin nuvarande plats så länge som möjligt. Att nedlägga avsevärda belopp blott för upprätthållande av ett provisorium på ett 10-tal år kunde icke anses ur ekonomisk synpunkt försvarligt. Kommissionen hade därför som sin mening uttalat, att, därest icke beslut skulle inom den närmaste tiden fattas om en ny vanförestalts uppförande, kommissionen ansåge det av föreningsstyrelsen framlagda och av medicinalstyrelsen förordade förslaget böra komma till utförande.

I statsverksproposition till årets riksdag har under femte huvudtiteln (sid. 276 och 277) denna fråga upptagits till behandling, men har därvid föredragande departementschefen på anförda skäl ansett sig icke kunna tillstyrka, att föreningens hemställan om anvisande av medel till utförande av om- och tillbyggnader vid vanförestalten i Stockholm göres till föremål för anslagsäskande hos 1928 års riksdag. Det hade nämligen syntes departementschefen icke gärna kunna ifrågakomma, att samtidigt med att avsevärda anslag utginge för utförande av arbetena med omändring av det för Hemsö kustartillerikår ursprungligen avsedda kasernetablissemnet i Härnösand till vanförestalt budgeten även skulle belastas med betydande utgifter för ytterligare en vanförestalt. Vidare syntes det enligt departementschefens mening knappast kunna anses vara ur statsekonomisk synpunkt försvarligt, att staten lämnade ett så ansevärt bidrag som det nu ifrågasatta — motsvarande hela den beräknade totalkostnaden — till försättande i tidsenligt skick av en anstalt, vilken visserligen därefter under relativt lång tid framåt skulle kunna kvarbliva på sin nuvarande plats, men vars förflyttning till andra lokaler dock redan nu vore starkt ifrågasatt. Departementschefen ansåg, att man i varje fall borde avvakta, att frågan rörande utsikterna för ett blivande ordnande av anstaltens lokalfråga i sist avsedda riktning bleve närmare utredd.

Vid studerandet av den förevarande frågan måste man ovillkorligen bringas den uppfattningen, att något måste i den allra närmaste framtiden göras för att försätta vanförestalten i Stockholm i ett tillfredsställande och tidsenligt skick. Detta intryck bestyrkes vid ett besök på den i och för sig välskötta anstalten. Medicinalstyrelsen har ock i sitt i ärendet avgivna utlåtande uttalat såsom sin mening, att anstalten syntes icke ens för de närmaste åren böra få i oförändrat skick fortsätta sin verksamhet. Vidare har medicinalstyrelsen dels konstaterat, att den förening, som äger och med bidrag av allmänna medel driver verksamheten vid anstalten, har så svag ekonomi, att den icke är i stånd att bidraga till ett moderniserande av densamma, dels ock påvisat, att anstalten i flera viktiga hänseenden befordrar direkta statsintressen och att billigheten därför kräver, att staten ikläder sig de erforderliga kostnaderna. Man torde för övrigt med fog kunna påstå, att hela den verksamhet, som bedrivs vid anstalten, är av sådan allmännyttig beskaffenhet, att staten har det allra största intresse av, att den kan fortgå på ett tillfredsställande sätt.

Behovet av åtgärders vidtagande för att få en modernisering till stånd har kraftigt vitsordats av i ärendet hörda sakkunniga myndigheter och icke heller departementschefen har kunnat bestrida detta behov. Han har emellertid ansett tiden vara illa vald att belasta staten med utgifter för en vanförestalt i Stockholm samtidigt med att staten bekostar inrättandet av en ny vanförestalt i Härnösand.

Häremot må framhållas, att Stockholmsanstaltens byggnadsfråga sedan flera år tillbaka varit brännande, men att det ansetts olämpligt att vidtaga några åtgärder, innan frågan om inrättandet av en vanförestalt i Norrland blivit löst. När nu 1927 års riksdag beslutit upplåta den s. k. Hemsökasernen i Härnösand till vanförestalt och anslagit medel för ändamålet, synes emellertid den rätta tidpunkten vara inne att upptaga frågan om lösning av Stockholmsanstaltens byggnadsfråga, helst det skick, i vilken denna anstalt nu befinner sig, icke tål något längre uppskov med åtgärders vidtagande för bristernas avhjälpande. Fördelas de därför erforderliga kostnaderna på t. ex. tre år, synas de ej heller för budgeten bliva särdeles betungande, även om samtidigt utgå anslag till Härnösandsanstalten.

Frågan gäller således närmast att undersöka, huru saken skall kunna ordnas på det mest praktiska och ekonomiska sättet. Utgår man såsom ett önskemål från, att vanförestalten förläggas vid det tilltänkta nya kliniska sjukhuset på Norrbackaområdet, och förhåller det sig såsom 1926 års sjukhuskommission i sitt yttrande framhållit, att den ortopediska kliniken icke kan medtagas i första byggnadsetappen därstädes, synes det uppenbart, att det av föreningsstyrelsen föreslagna och av samtliga i ärendet hörda myndigheter — även berörda kommission — förordade sättet för frågans lösning är det ur alla synpunkter bästa. Genomföres detta förslag, bör den om- och tillbyggda anstalten kunna vara kvar i föreningens nuvarande fastigheter under minst 20 à 30 år framåt, kanske ännu längre. Detta vore otvivelaktigt det mest ekonomiska sättet att utnyttja dessa fastigheter, som i sitt nuvarande skick torde vara svåra att på ett ekonomiskt fördelaktigt sätt realisera, och de låt vara ganska betydande kostnader, som krävas för moderniseringen, skulle i själva verket icke bliva så stora med hänsyn till den långa tid, under vilken därefter vanförestalten kunde inrymmas i fastigheterna. Förslaget synes för övrigt vara väl genomtänkt och praktiskt lagt och dess genomförande innebär otvivelaktigt en lycklig lösning av det svåra problemet att på ett ekonomiskt sätt utnyttja föreningens nuvarande fastigheter för att möjliggöra för föreningen att under en jämförelsevis lång tid framåt där på ett tillfredsställande sätt utöva sin betydelsefulla och samhällsgagnande verksamhet.

Detta förslag, som enligt vår mening bör med det snaraste realiseras, innebär i sina huvuddrag följande.

Genom påbyggnad av fastigheterna Grevturegatan 63 och Brahegatan 44

vinnes i dessa hus så mycket utrymme, att såväl manliga yrkesverkstäder som internat för de manliga eleverna kunna flyttas från de 1913 sammanbyggda fastigheterna Grevturegatan 59—61. Härigenom vinnes i denna byggnad plats för sedan många år nödvändig utvidgning av poliklinik, sjukavdelning, ekonomiavdelning, badavdelning, tvätt och personalbostäder. För att få nödigt utrymme i bottenplanet för polikliniken måste emellertid gården till Grevturegatan 59 överbyggas, varigenom även erhålles en för undervisning nödvändig sal, som därtill kan användas som nödvändig samlingssal vid vissa tillfällen för yrkesskolorna. Flygelbyggnaderna i Grevturegatan 63 och i Brahegatan 44 sammanbyggas till bandageverkstad. Brahegatan 40 påbygges, varigenom de kvinnliga yrkesskolorna få nödvändig utökning av sedan länge otillräckliga lokaler.

Genom den föreslagna ombyggnaden blir den nu mycket sönderplockade vanförestalten sammansluten till ett organiskt helt, med för en vanförestalt mycket god både avgränsning och samband mellan dess olika avdelningar. Åt Grevturegatan kommer den att te sig som en offentlig institution med endast en ingång för persontrafik och förutom denna leder endast en inkörsport från Brahegatan 44 till anstalten. Den nuvarande anordningen med fyra ingångar har vållat stora svårigheter i ordningshänseende.

För att icke alltför hårt belasta nästa budgetår med utgifter för nu ifrågavarande ändamål hava vi tänkt oss att av det för ändamålet erforderliga anslagsbeloppet 1,046,850 kronor allenast 246,850 kronor skulle anvisas för budgetåret 1928—1929 och återstoden 800,000 kronor jämt delas med 400,000 kronor på vardera av de två följande budgetåren.

Slutligen må anmärkas, att samtliga till ärendet hörande handlingar jämte ritningar och kostnadsberäkningar förvaras i socialdepartementet.

Under återopande av vad sålunda anförts, få vi föreslå riksdagen,

att för bestridande av kostnaderna för vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid vanförestalten i Stockholm ävensom för anskaffande av vissa inventarier, allt enligt upprättade förslag, anvisa ett anslag av 1,046,850 kronor att utgå med 246,850 kronor under budgetåret 1928—1929 samt med 400,000 kronor under vardera av budgetåren 1929—1930 och 1930—1931.

Stockholm den 20 januari 1928.

Alfred Petré.

A. O. Frändén.